

The Effects of Job Empowerment per Shafi'abadi's Model on Teachers' Burnout

Emadian A¹, *Shafi'abadi A², Dukanehie Fard F³

Author Address

1. PhD Student in Counseling, Department of Counseling, Roodehen Branch, Islamic Azad University, Roodehen, Iran;

2. Professor, Department of Counseling, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran;

3. Assistant Professor, Department of Counseling, Roodehen Branch, Islamic Azad University, Roodehen, Iran.

*Corresponding Author's Email: ashfiabadi@yahoo.com

Received: 2020 October 17; Accepted: 2021 February 9

Abstract

Background & Objectives: Researchers widely believe that teaching is highly stressful. Besides, teachers are more prone to encounter mental health problems than other occupations. Low salaries and benefits, high workload, long working hours, and the lack of managerial support are stressors that challenge teachers. Accordingly, most teachers experience burnout and decreased motivation and efficiency in their jobs. Job burnout includes emotional exhaustion, depersonalization, and personal inadequacy; thus, it is a psychological condition. Success and achieving organizational goals are directly related to managers' ability to motivate and empower individuals. The multi-axis model considers job selection a process of dynamic growth and development, i.e., formed within individuals' lifestyles. It is influenced by their self-concept, general needs, and efficiency in decision-making. Thus, this research aimed to study the effects of job empowerment based on the Shafiabadi multi-axis model on job burnout in teachers.

Methods: This was a quasi-experimental study with pretest-posttest, follow-up, and a control group design. The study's statistical population included all teachers working in District 2 of Tehran City, Iran, in 2019. To select the study sample, 30 teachers were selected by non-random and convenience sampling method and divided into the experimental and control groups by homogenization and randomization (n=15/group). The inclusion criteria of the study included obtaining an average score higher than the average of 13 for the emotional fatigue subscale, 26 for the lack of individual success, and 7 for depersonalization in the Burnout Questionnaire (Maslach & Jackson, 1981), the age of 30–45 years, no certain physical diseases, and not receiving medication, and psychotherapy for the past year. The research instrument was the Job Burnout Questionnaire (Maslach & Jackson, 1981). The training was performed in the experimental group in eight 90-minute weekly sessions based on Shafiabadi's multi-axis model (2019). Furthermore, descriptive statistics (mean & standard deviation) and inferential statistics, including repeated-measures Analysis of Variance (ANOVA) and Bonferroni post hoc test, were used in SPSS at the significance level of 0.05 to analyze the obtained data.

Results: The collected results indicated that job empowerment training in the components of emotional fatigue for intragroup factor ($p<0.001$) and intergroup ($p<0.001$), depersonalization for intragroup factor ($p<0.001$), and intergroup factor ($p=0.20$), the lack of individual success for intragroup factor ($p<0.001$) and intergroup factor ($p=0.020$) and the overall score of job burnout for intragroup factor ($p<0.001$) and intergroup factor ($p=0.015$) were significant. Moreover, the achieved results outlined a significant difference between the mean pretest-posttest scores and follow-up values concerning emotional fatigue ($p<0.001$, $p<0.001$, respectively), depersonalization ($p<0.001$, $p<0.001$, respectively), the lack of individual successes ($p<0.001$, $p=0.040$, respectively), and the total score of job burnout ($p<0.001$, $p<0.001$, respectively). Difference between the mean scores of the posttest and follow-up stages respecting emotional fatigue ($p=0.720$), depersonalization ($p=0.190$), lack of individual success ($p=0.070$), and the total score of job burnout ($p=0.059$) was not significant; the stability revealed the effect of the intervention for job burnout and its subscales.

Conclusion: Based on the present research findings, Shafiabadi's multi-axis model reduced teacher job burnout due to the nature of the training provided based on the basic concepts of its theory, including self-concept, dynamism, decision-making, purposefulness, and needs.

Keywords: Job empowerment, Burnout, Teachers.

بررسی اثربخشی توانمندسازی شغلی مبتنی بر توانمندسازی شغلی شفیع آبادی بر کاهش فرسودگی شغلی معلمان

آرزو عمادیان^۱، *عبدالله شفیع آبادی^۲، فریده دوکانه‌ای فرد^۳

توضیحات نویسندگان

۱. دانشجوی دکتری مشاوره، گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران؛

۲. استاد گروه مشاوره، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران؛

۳. استادیار گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

*رایانامه نویسنده مسئول: ashfiabadi@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۲۶ مهر ۱۳۹۹؛ تاریخ پذیرش: ۲۱ بهمن ۱۳۹۹

چکیده

زمینه و هدف: به اعتقاد پژوهشگران، تدریس شغل بسیار استرس‌زایی است و معلمان از مشکلات سلامت روان بیشتری درمقایسه با شاغلان دیگر رنج می‌برند. هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش توانمندسازی شغلی مبتنی بر توانمندسازی شغلی شفیع‌آبادی بر کاهش فرسودگی شغلی معلمان بود.

روش‌بررسی: روش این پژوهش نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری همراه با گروه گواه بود. جامعه آماری پژوهش را تمامی معلمان شاغل در ناحیه دوی آموزش و پرورش شهر تهران در سال ۱۳۹۸ تشکیل دادند. به‌منظور انتخاب نمونه سی معلم به‌صورت نمونه‌گیری غیرتصادفی و در دسترس انتخاب شدند و با همگن‌سازی در گروه آزمایش و گروه گواه قرار گرفتند (هر گروه پانزده نفر). جلسات آموزش توانمندسازی شغلی در هشت جلسه نود دقیقه‌ای صرفاً برای معلمان گروه آزمایش برگزار شد. ابزار پژوهش پرسش‌نامه فرسودگی شغلی (مسلسل و جکسون، ۱۹۸۱) بود. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل واریانس اندازه‌گیری مکرر و آزمون تعقیبی بونفرونی در نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. سطح معناداری آزمون‌ها ۰/۰۵ بود.

یافته‌ها: آموزش توانمندسازی شغلی در عامل بین‌گروهی بر مؤلفه‌های خستگی عاطفی ($p < ۰/۰۰۱$)، مسخ شخصیت ($p = ۰/۰۲۰$)، فقدان موفقیت‌های فردی ($p = ۰/۰۲۰$) و فرسودگی شغلی ($p = ۰/۰۱۵$) اثر کاهنده داشت. همچنین نتایج تفاوت معنادار میانگین‌های مراحل پیش‌آزمون با پس‌آزمون و پیش‌آزمون با پیگیری برای مؤلفه‌های خستگی عاطفی (به‌ترتیب $p < ۰/۰۰۱$ ، $p < ۰/۰۰۱$)، مسخ شخصیت (به‌ترتیب $p < ۰/۰۰۱$ ، $p < ۰/۰۰۱$)، فقدان موفقیت‌های فردی (به‌ترتیب $p < ۰/۰۰۱$ ، $p < ۰/۰۴۰$) و نمره کل فرسودگی شغلی (به‌ترتیب $p < ۰/۰۰۱$ ، $p < ۰/۰۰۱$) نشان داد. تفاوت میانگین‌های مراحل پس‌آزمون و پیگیری برای مؤلفه‌های خستگی عاطفی ($p = ۰/۷۲۰$)، مسخ شخصیت ($p = ۰/۱۹۰$)، فقدان موفقیت‌های فردی ($p = ۰/۰۷۰$) و نمره کل فرسودگی شغلی ($p = ۰/۰۵۹$) معنادار نبود که پایداری اثر مداخله را برای فرسودگی شغلی و مؤلفه‌های آن نشان داد.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های این پژوهش نتیجه گرفته می‌شود که الگوی چندمحوری شفیع‌آبادی به‌علت ماهیت آموزش‌های ارائه‌شده براساس مفاهیم بنیادی نظریه آن ازجمله خوابیدن پنداری، پویایی، تصمیم‌گیری، هدفمندی و نیازها که فرا گرفته می‌شود، بر کاهش فرسودگی شغلی معلمان اثربخشی دارد.

کلیدواژه‌ها: توانمندسازی شغلی، فرسودگی، معلمان.

او می‌تواند در تحقق اهداف آموزش و پرورش تأثیر بسزایی داشته باشد (۱۱). توجه به عامل انسانی در سازمان‌ها و به‌خصوص سازمان‌های آموزشی گزینه‌ای است که به‌تازگی در علم مدیریت منابع انسانی مدنظر قرار گرفته است. مبانی نظری و پژوهشی درخورتوجهی نشان‌دهنده تعامل بین انواع مشخصی از محیط‌های کاری و ویژگی‌های شخصیتی است (۱۲). معلمان برخلاف گذشته، امروزه بیش از هر زمان دیگری به مهارت‌ها و قابلیت‌های رشد حرفه‌ای مناسب نیازمند هستند (۱۳) که از آن جمله می‌توان به توانایی حل مسئله و تصمیم‌گیری اشاره کرد (۱۴).

هر سازمانی باید بتواند از طریق افراد به اهداف خود برسد. موفقیت و دستیابی به اهداف سازمانی رابطه مستقیم با توانایی مدیران در برانگیختن افراد و توانمندسازی^{۱۱} آنان دارد (۱۵). امر توانمندسازی ظرفیت‌های بالقوه‌ای را که برای بهره‌برداری از ظرفیت توانایی‌های انسانی از آن استفاده کامل نمی‌شود، در اختیار سازمان می‌گذارد (۱۶). آموزش و پرورش، سازمانی گسترده دولتی است که در جایگاه محیطی فرهنگی و اجتماعی فعالیت می‌کند (۱۷)؛ بنابراین انتظار می‌رود، این سازمان آموزشی به نیروی انسانی متعهد که از توانمندی‌های لازم برخوردار باشد، مجهز شود (۱۸). توانمندسازی شغلی، انتخاب شغل را فرایند پویای رشدی و تکاملی می‌داند که در درون سبک زندگی افراد شکل می‌گیرد و از خودپنداره‌ها و نیازهای عمومی و کارآمدی افراد در تصمیم‌گیری تأثیر می‌پذیرد. این پویایی، خلایق در انتخاب شغل هدفمندی را به‌همراه دارد؛ به این معنا که فرد خلاق در انتخاب شغل تحرک و تغییرپذیری دارد و در تلاش است که با انتخاب شغلی مناسب از احساس حقارت خود بکاهد و بر احساس برتری خود بیفزاید و بدین طریق شادابی و استقلال کسب کند (۱۹).

فرسودگی شغلی از اهمیت زیادی برخوردار است و توانمندسازی مشاغل را می‌طلبد؛ چنان‌که تعداد پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه مبین موضوع مذکور است. در این راستا، پژوهش میرزایی و فکری با ارائه مشاوره شغلی که تلفیقی از الگوی چندمحوری شفیع‌آبادی و نظریه یادگیری اجتماعی کرامبولتز بود، نشان داد این مداخله تلفیقی موجب افزایش خشنودی شغلی در معلمان می‌شود و نتایج در طول زمان پایدار است (۲۰). ژائو و همکاران دریافتند، مداخلات روان‌شناختی بر کاهش فرسودگی شغلی و کنترل رفتارهای حرفه‌ای تأثیر دارد (۲۱). تیان و همکاران در پژوهشی توانمندسازی شغلی را به‌لحاظ روان‌شناختی جزو منابع انگیزشی در کاهش فرسودگی شغلی عنوان کردند (۲۲).

با نگاهی بر مطالب مرور شده می‌توان گفت، معلمان باتوجه به دارا بودن مشغله‌های فراوان، استرس زیادی را تحمل می‌کنند که حائز اهمیت است و لزوم بررسی مداخله‌های مؤثر در این زمینه احساس می‌شود. باتوجه به مطالب بیان‌شده و باتوجه به خلأ پژوهشی در زمینه اثربخشی

به‌طور گسترده پژوهشگران اعتقاد دارند که تدریس^۱ شغل بسیار استرس‌زایی^۲ است و معلمان^۳ از مشکلات سلامت روان؛ بیشتری درمقایسه با شاغلان دیگر رنج می‌برند (۱). عوامل استرس‌زای جنبه‌های شغلی فرد است که با هزینه‌های فیزیولوژیک و/یا روان‌شناختی همراه می‌شود؛ زیرا مستلزم تلاش زیاد یا مهارت‌های بیشتر است (۲). حقوق و مزایای کم، حجم کار زیاد، ساعات کار طولانی و پشتیبانی نکردن مدیر، عوامل استرس‌زایی به‌شمار می‌روند که معلمان را به چالش می‌کشند (۳). به همین دلیل اکثر معلمان در شغل خود فرسودگی^۴ و کاهش در انگیزه و کارایی را تجربه می‌کنند (۴). فرسودگی شغلی که ابعاد خستگی هیجانی^۵، مسخ شخصیت^۶ و احساس بی‌کفایتی^۷ درونی و شخصی را در بر می‌گیرد، سندرمی روان‌شناختی^۸ تعریف شده است. خستگی هیجانی شامل علائمی نظیر خستگی مزمن، مشکلات در خواب و بروز علائم جسمانی متعدد و متنوع، مسخ شخصیت، بدبینی و گوشه‌گیری و احساس گناه و احساس بی‌کفایتی، نداشتن رضایت شغلی، احساس شکست و ناکارآمدی و کاهش عملکرد است (۵).

براساس الگوی مطالبات-منابع^{۱۰}، سرمایه‌گذاری مقدار زیادی از انرژی و عملکرد بدون هیچ‌گونه بازگشت، باعث کاهش ذخایر شخصی فرد می‌شود. اگر بی‌تعادلی بین مصرف و بازپس‌گیری انرژی در طول دوره‌ای طولانی مدت ادامه یابد، ممکن است فرسودگی شغلی رخ دهد. مطابق با الگوی مطالبات-منابع، دو فرایند در فرسودگی تحصیلی نقش دارند: فرایند تلاش‌محور که دارای انرژی، فشار و فرسودگی زیادی است و در آن مطالبات مطالعه منجر به فرسودگی انرژی معلمان می‌شود؛ فرایند انگیزشی که در آن کمبود منابع برای مقابله مؤثر با مطالبات وجود دارد (۶). خستگی عاطفی جزو اولیه فرسودگی است و بدبینی را به‌عنوان راهبرد مقابله‌ای نامناسب به‌همراه دارد که در احساس ناکارآمدی انباشته می‌شود (۷).

کارکنان هر سازمان، منابع انسانی و جزو منابع مهم‌تر هر سازمانی به‌شمار می‌روند که نیازهای زیادی دارند و در صورتی که نیازهای آن‌ها به اندازه کافی برآورده شود، از انگیزه کافی برای کار برخوردار خواهند بود؛ به‌طوری‌که تمام استعداد و مهارت‌های خود را برای کار در سازمان به‌کار خواهند گرفت (۸). بدین ترتیب کارکنان که در سازمان‌ها دارای مسئولیت ارائه خدمات و تولیدات و هدایت سازمان هستند، در موفقیت و پیشرفت سازمان و پیشبرد اهداف فردی و سازمانی نقش شایان توجهی را بر عهده خواهند داشت (۹)؛ ازاین‌رو، سازمان‌ها نیز باید با شناسایی و ارضای کافی نیازهای کارکنان و فراهم‌آوردن محیط‌های کاری مطلوب، کارکنان را در انجام تکالیف شغلی و وظایف توانمند سازند (۱۰). در آموزش و پرورش نیز منابع انسانی توانا و کارآمد، عامل اساسی‌تر برای تحقق اهداف سازمان به‌شمار می‌آید. ازآنجا که معلم از عناصر اصلی‌تر آموزش و پرورش است، میزان کارایی

7. Depersonalization

8. Incompetence

9. Psychological syndrome

10. Demands-Resources Model

11. Empowerment

1. Education

2. Stress

3. Teachers

4. Mental health

5. Burnout

6. Emotional fatigue

آموزش توانمندسازی شغلی بر کاهش فرسودگی شغلی معلمان، هدف پژوهش حاضر تعیین اثربخشی آموزش توانمندسازی شغلی مبتنی بر توانمندسازی شغلی شفیع‌آبادی، بر کاهش فرسودگی شغلی معلمان بود.

۲ روش بررسی

روش این پژوهش، نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری همراه با گروه گواه بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را تمامی معلمان شاغل در ناحیه دوی آموزش و پرورش شهر تهران در سال ۱۳۹۸ تشکیل دادند. از این جامعه سی معلم به صورت نمونه‌گیری غیرتصادفی و دردسترس انتخاب شدند (۲۳) و با همگن‌سازی فرسودگی شغلی براساس نمره افراد در پرسش‌نامه فرسودگی شغلی^۱ (۲۴) و سن در دو گروه شامل گروه مداخله توانمندسازی شغلی و گروه گواه قرار گرفتند. ملاک‌های ورود شرکت‌کننده‌ها به پژوهش شامل دارا بودن میانگین نمرات بیشتر از عدد متوسط ۱۳ برای خرده‌مقیاس خستگی عاطفی، ۲۶ برای فقدان موفقیت‌های فردی و ۷ برای مسخ شخصیت در پرسش‌نامه فرسودگی شغلی، داشتن حداقل سن ۳۰ سال و حداکثر ۴۵ سال و نیز مبتلا نبودن به بیماری‌های جسمانی خاص و مزمن و دریافت نکردن دارو و روان‌درمانی در طول یک سال گذشته بود. ابتدا کسب رضایت آگاهانه از شرکت‌کننده‌ها و اطمینان‌دهی به آن‌ها درخصوص محرمانه ماندن اطلاعات پژوهش به منظور رعایت

ملاحظات اخلاقی و همچنین توضیح روند مداخله و چگونگی پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه‌ها صورت گرفت. در ادامه، گروه نمونه برای مطالعه انتخاب شد و بعد از چیدمان تصادفی و همگن‌سازی گروه‌ها، گروه آزمایش آموزش توانمندسازی شغلی را دریافت کرد.

ابزارها و جلسات آموزشی زیر در پژوهش به کار رفت.

– پرسش‌نامه فرسودگی شغلی: پرسش‌نامه فرسودگی شغلی توسط مسلش و جکسون در سال ۱۹۸۱ تهیه شد (۲۴). این پرسش‌نامه سه خرده‌مقیاس خستگی عاطفی، پدیده‌های شخصیت‌زدایی (مسخ شخصیت) و فقدان موفقیت‌های فردی را در طیف لیکرتی هفت‌درجه‌ای از هرگز=صفر تا همیشه=۶ ارزیابی می‌کند. نمره بیشتر در این ابزار حاکی از فرسودگی شغلی بیشتر است (۲۴). مسلش و جکسون برای این پرسش‌نامه ضریب بازآزمایی را ۰/۶۰ و همبستگی خرده‌مقیاس‌های آن را با پرسش‌نامه رضایت شغلی^۲ در دامنه‌ای از ۰/۱۷ تا ۰/۲۳ گزارش کردند (۲۴). در پژوهش اکبری و همکاران نتایج تحلیل عاملی تأییدی از مدل سه‌عاملی این ابزار حمایت کرد ($GFI=0/85$, $RMSEA=0/041$, $CFI=0/98$, $\chi^2/df=1/86$) (۲۵). رضایی آدریانی و همکاران برای این ابزار ضرایب آلفای کرونباخ را برای سه خرده‌مقیاس خستگی عاطفی، پدیده‌های شخصیت‌زدایی (مسخ شخصیت) و فقدان موفقیت‌های فردی به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۹۳ و ۰/۸۱ به دست آوردند (۲۶).

جدول ۱. خلاصه جلسات توانمندی شغلی

جلسه	هدف	محتوا	تکالیف
اول	خوشامدگویی و معرفی اعضای گروه آزمایش	معرفی ساختار و اهداف برنامه آموزشی و بیان مقدمات کار	اجرای پیش‌آزمون صورت گرفت.
دوم	ایجاد رابطه درمانی	بیان ضرورت انتخاب شغل مناسب و بیان مؤلفه‌های اصلی الگوی چندمحوری	از اعضا خواسته شد برای جلسه بعد محیط ایده‌آل کار خود را شرح دهند و اینکه چه تغییراتی در محیط کار می‌خواهند.
سوم	ارائه تکنیک پیوستار عمر، نقش پیش‌بینی	بررسی تکالیف جلسه قبل، معرفی مدل چندمحوری به صورت کلی و جامع، آموزش تکنیک پیوستار عمر	از اعضا درخواست شد براساس تکنیک پیوستار عمر اهداف خود را فهرست کنند.
چهارم	ارائه تکنیک نقش شیوه زندگی	بررسی تکالیف جلسه قبل، معرفی شیوه زندگی، تکالیف زندگی و اشتباهات اساسی و ارتباط و تأثیر آن‌ها بر انتخاب شغل	از اعضا خواسته شد اشتباهات اساسی خود را بررسی کنند و در جلسه بعد با خود بیاورند.
پنجم	تبیین خویشتن‌پنداره	بررسی تکالیف جلسه قبل، آشنایی با اهمیت تصمیم‌گیری و مهارت‌های لازم برای تصمیم‌گیری مناسب	از اعضا درخواست شد یادداشت کنند به چه چیزی از خود پی برده‌اند، پنج خواسته خود را در زندگی یادداشت کنند.
ششم	نقش اثر قضاوت	بررسی تکالیف جلسه قبل، بیان نقش و اثر قضاوت فرد بر موفقیت، توانایی‌ها، ارزش‌ها و اهمیت و تأثیر آن بر انتخاب شغل	اعضا فهرستی از نیازهای ارضانشده‌شان را یادداشت کنند.
هفتم	بیان نیازها	بررسی تکالیف جلسه قبل، ارزیابی میزان احساس نیاز به کسب مهارت‌های فردی، اثر تفکر فرد بر انتخاب‌های شغلی	چه عواملی بر تصمیم‌گیری‌های شغلی افراد اثرگذار است؟
هشتم	شناخت دقیق نیازها	ارائه اطلاعات و آموزش مهارت‌های منجر به رفع آن نیازها	اجرای پس‌آزمون صورت گرفت.

^۲. Job Satisfaction Questionnaire

^۱. Job Burnout Questionnaire

سطح آمار استنباطی از روش آماری تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر (و پیش‌فرض‌های آن شامل آزمون‌های شاپیرو-ویلک، لون، ام‌باکس و روش گرین‌هاوس-گیسر) و آزمون تعقیبی بونفرونی در نرم‌افزار SPSS استفاده شد. سطح معناداری آزمون‌های آماری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

۳ یافته‌ها

در این بخش ابتدا شاخص‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) نمرات فرسودگی شغلی در گروه آزمایش (توانمندسازی شغلی) و گروه گواه در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری ارائه شده است.

در این پژوهش به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها آمار توصیفی (شاخص‌های میانگین و انحراف معیار) به‌کار رفت. همچنین در توانمندسازی شغلی مبتنی بر توانمندسازی شغلی شفیع‌آبادی جلسات آموزش در گروه آزمایش در هشت جلسه، هفته‌ای یک جلسه به‌مدت نود دقیقه براساس الگوی چندمحوری شفیع‌آبادی ارائه شده در سال ۱۳۹۸ انجام شد (۱۹) که در جدول ۱ خلاصه‌ای از جلسات بیان شده است. برای بررسی اعتبار این پکیج آموزشی از شاخص روایی محتوایی^۱ و نظر پنج نفر متخصص هیئت علمی دانشگاه استفاده شد و مقدار آن برای همه جلسات عدد ۰/۸ به‌دست آمد که حاکی از شاخص CVI مطلوب باتوجه به نقاط برش این شاخص برای پکیج مذکور بود.

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار فرسودگی شغلی به‌تفکیک مرحله سنجش در گروه‌ها

متغیرها	گروه‌ها	شاخص	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	پیگیری
خستگی عاطفی	توانمندسازی شغلی	میانگین	۳۶/۸۷	۲۸/۸۷	۲۹/۶۷
		انحراف معیار	۴/۸۱	۴/۵۶	۳/۸۷
	گواه	میانگین	۳۷/۱۳	۳۶/۷۳	۳۶/۹۳
		انحراف معیار	۳/۸۳	۴/۰۱	۴/۶۵
مسخ شخصیت	توانمندسازی شغلی	میانگین	۲۱/۳۳	۱۶/۴۰	۱۸/۰۰
		انحراف معیار	۴/۵۸	۳/۰۷	۳/۱۶
	گواه	میانگین	۲۲/۰۷	۲۱/۶۰	۲۱/۹۳
		انحراف معیار	۴/۶۱	۳/۸۹	۳/۵۹
فقدان موفقیت‌های فردی	توانمندسازی شغلی	میانگین	۳۰/۴۰	۲۴/۶۰	۲۶/۴۰
		انحراف معیار	۵/۰۵	۲/۵۹	۳/۳۸
	گواه	میانگین	۳۰/۸۰	۲۹/۲۰	۳۰/۸۰
		انحراف معیار	۴/۰۶	۳/۸۴	۴/۳۶
فرسودگی شغلی (نمره کلی)	توانمندسازی شغلی	میانگین	۸۸/۶۰	۶۹/۸۷	۷۴/۰۷
		انحراف معیار	۱۱/۵۳	۶/۷۲	۶/۴۶
	گواه	میانگین	۹۰/۰۰	۸۷/۵۳	۸۹/۶۷
		انحراف معیار	۹/۳۷	۷/۷۴	۶/۷۸

نبود ($p < ۰/۰۵$)؛ ازاین‌رو برای آزمون مؤلفه‌ها از شاخص گرین‌هاوس-گیسر استفاده شد.

براساس جدول ۳، نتایج تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر در مؤلفه‌های خستگی عاطفی برای عامل درون‌گروهی ($p < ۰/۰۰۱$) و بین‌گروهی ($p < ۰/۰۰۱$)، مسخ شخصیت برای عامل درون‌گروهی ($p < ۰/۰۰۱$) و بین‌گروهی ($p = ۰/۰۲۰$)، فقدان موفقیت‌های فردی برای عامل درون‌گروهی ($p < ۰/۰۰۱$) و بین‌گروهی ($p = ۰/۰۲۰$) و نمره کلی فرسودگی شغلی برای عامل درون‌گروهی ($p < ۰/۰۰۱$) و بین‌گروهی ($p = ۰/۰۱۵$) معنادار بود؛ بدین‌معنا که در هر سه مؤلفه خستگی عاطفی، مسخ شخصیت، فقدان موفقیت‌های فردی و نمره کلی فرسودگی شغلی بین گروه آزمایش و گروه گواه تفاوت معناداری وجود داشت که حاکی از تأثیر مداخله بود. در ادامه آزمون تعقیبی بونفرونی برای بررسی تفاوت‌ها در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری برای مؤلفه‌های خستگی عاطفی، مسخ شخصیت، فقدان

همچنان‌که ملاحظه می‌شود، میانگین نمرات در گروه توانمندسازی شغلی در مراحل پس‌آزمون و پیگیری، درمقایسه با پیش‌آزمون در هر سه مؤلفه (خرده‌متغیر) و نمره کلی فرسودگی شغلی، کاهش نشان می‌دهد.

در ادامه پیش‌فرض‌های روش تحلیل واریانس با اندازه‌گیری‌های مکرر بررسی شد. نتایج بررسی پیش‌فرض نرمال‌بودن به‌وسیله آزمون شاپیرو-ویلک نشان داد که مؤلفه‌های فرسودگی شغلی در هر دو گروه و در هر سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری دارای توزیع نرمال بودند و فرض نرمال‌بودن رد نشد ($p > ۰/۰۵$). آماره آزمون‌های ام‌باکس و لون نیز برای هیچ‌یک از متغیرهای تحقیق معنادار نبود ($p > ۰/۰۵$)؛ بنابراین شرط همگنی ماتریس‌های واریانس-کوواریانس مفروضه همگنی واریانس برای مؤلفه‌های فرسودگی شغلی در سه مرحله برقرار بود. بررسی نتایج آزمون کرویت موچلی مشخص کرد، فرض برابری واریانس‌های درون‌آزمودنی‌ها برای مؤلفه‌های فرسودگی شغلی برقرار

^۱. Content validity index (CVI)

موفقیت‌های فردی و نمره کلی فرسودگی شغلی اجرا شد.

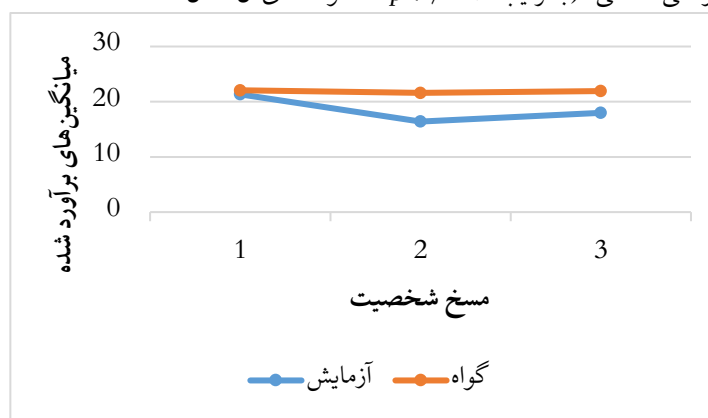
جدول ۳. نتایج روش تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر در تبیین اثر مداخله توانمندسازی شغلی بر مؤلفه‌های فرسودگی شغلی

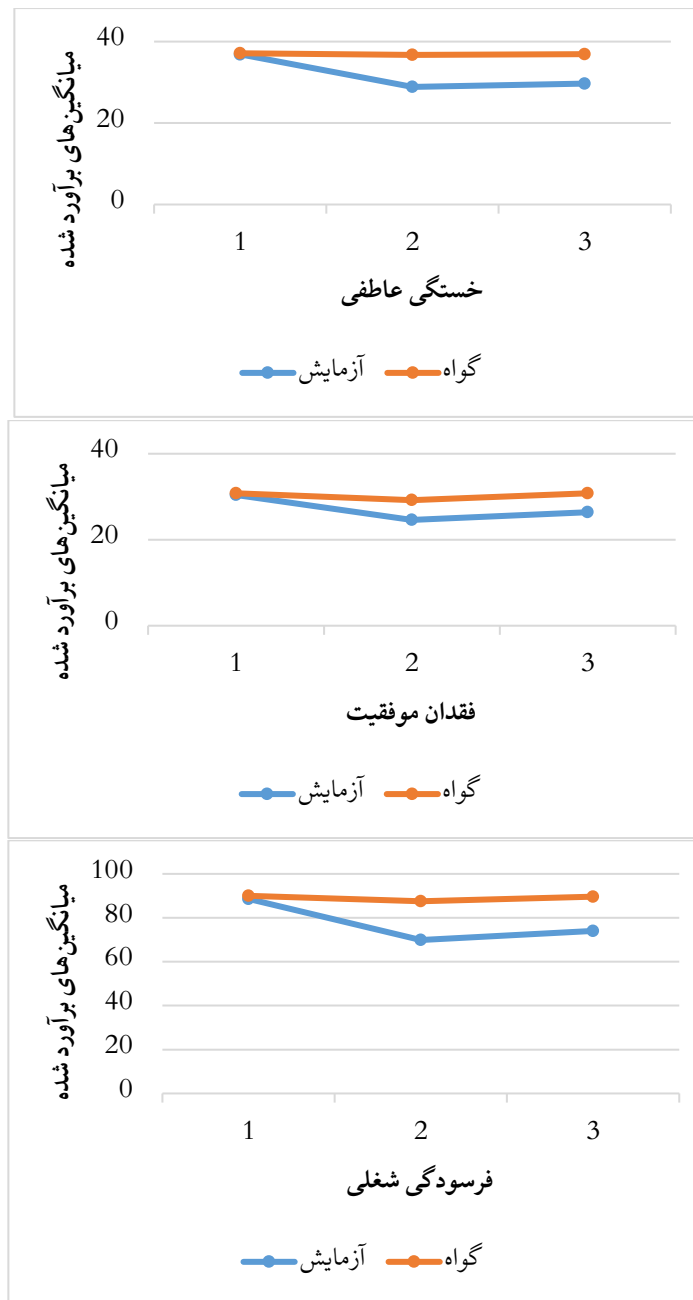
متغیرها	منبع اثر	F	مقدار احتمال	اندازه اثر
خستگی عاطفی	گروه	۲۱/۲۱	<۰/۰۰۱	۰/۳۰
	زمان	۴۴/۵۷	<۰/۰۰۱	۰/۶۱
	زمان*گروه	۳۷/۷۹	<۰/۰۰۱	۰/۵۷
مسخ شخصیت	گروه	۶/۱۳	۰/۰۲۰	۰/۱۸
	زمان	۲۲/۰۰	<۰/۰۰۱	۰/۴۴
	زمان*گروه	۱۵/۵۸	<۰/۰۰۱	۰/۳۶
فقدان موفقیت‌های فردی	گروه	۶/۴۶	۰/۰۲۰	۰/۱۹
	زمان	۱۶/۱۹	<۰/۰۰۱	۰/۳۷
	زمان*گروه	۶/۶۲	<۰/۰۰۱	۰/۱۹
فرسودگی شغلی (کل)	گروه	۵۷/۶۸	۰/۰۱۵	۰/۶۷
	زمان	۹۵/۶۱	<۰/۰۰۱	۰/۷۷۳
	زمان*گروه	۹۳/۶۲	<۰/۰۰۱	۰/۷۷۰

جدول ۴. نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی برای مقایسه‌های زوجی اثر زمان‌ها در گروه مداخله

متغیرها	زمان‌ها	تفاوت میانگین‌ها	خطای معیار	مقدار احتمال
خستگی عاطفی	پیش آزمون / پس آزمون	۴/۲۰	۰/۴۵	<۰/۰۰۱
	پیش آزمون / پیگیری	۳/۷۰	۰/۵۸	<۰/۰۰۱
	پس آزمون / پیگیری	-۰/۵۰	۰/۴۲	۰/۷۲۰
مسخ شخصیت	پیش آزمون / پس آزمون	۲/۷۰	۰/۴۶	<۰/۰۰۱
	پیش آزمون / پیگیری	۱/۷۳	۰/۴۹	<۰/۰۰۱
	پس آزمون / پیگیری	-۰/۹۷	۰/۲۴	۰/۱۹۰
فقدان موفقیت‌های فردی	پیش آزمون / پس آزمون	۳/۷۰	۰/۷۲	<۰/۰۰۱
	پیش آزمون / پیگیری	۲/۰۰	۰/۷۶	۰/۰۴۰
	پس آزمون / پیگیری	-۱/۷۰	۰/۴۲	۰/۰۷۰
فرسودگی شغلی (کل)	پیش آزمون / پس آزمون	۹/۵۸	۰/۴۵	<۰/۰۰۱
	پیش آزمون / پیگیری	۷/۲۴	۰/۵۶	<۰/۰۰۱
	پس آزمون / پیگیری	۲/۵	۰/۷۸	۰/۰۵۹

نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی در جدول ۴ حاکی از تفاوت معنادار میانگین‌های مراحل پیش‌آزمون با پس‌آزمون و پیش‌آزمون با پیگیری برای مؤلفه‌های خستگی عاطفی (به ترتیب $p < ۰/۰۰۱$ ، $p < ۰/۰۰۱$ ، $p = ۰/۷۲۰$)، مسخ شخصیت (به ترتیب $p < ۰/۰۰۱$ ، $p < ۰/۰۰۱$ ، $p = ۰/۱۹۰$)، فقدان موفقیت‌های فردی (به ترتیب $p < ۰/۰۰۱$ ، $p < ۰/۰۰۱$ ، $p = ۰/۰۷۰$) و نمره کلی فرسودگی شغلی ($p = ۰/۰۵۹$) معنادار نبود که این نتیجه پایداری اثر مداخله را برای فرسودگی شغلی و مؤلفه‌های آن نشان داد.

شکل ۱. مقایسه اثربخشی آموزش توانمندسازی شغلی در دو گروه در سه مرحله اندازه‌گیری

میرزایی و فکری توانمندسازی شغلی شفیع‌آبادی را در عملکرد معلمان مؤثر معرفی کردند (۲۰)؛ ژائو و همکاران به استفاده از مداخلات روان‌شناختی به منظور کاهش مشکلات شغلی اشاره داشتند (۲۱)؛ تیان و همکاران توانمندسازی شغلی را در کاهش فرسودگی شغلی مؤثر عنوان کردند (۲۲).

در تبیین اثربخشی آموزش توانمندسازی شغلی بر کاهش مؤلفه خستگی عاطفی در معلمان می‌توان گفت، مطابق توانمندسازی شغلی شفیع‌آبادی خویشتن‌پنداره تصویری است که فرد بر مبنای تربیت خانوادگی، آموزش‌های خارج از منزل مثل مدرسه و کودکان و روابط با همسالان دربارهٔ جسم، روان و ذهن خود پیدا می‌کند و براساس آن نگرش در قبال خودش رفتار می‌کند؛ انتخاب شغل یکی از

شکل ۱ و داده‌های جدول ۳ نشان می‌دهد، در گروه مداخله، آموزش توانمندسازی شغلی برای هر سه مؤلفه در طول زمان اثر داشته است و میانگین نمرات گروه مداخله در مراحل پس‌آزمون و پیگیری در مقایسه با گروه گواه کاهش یافته است.

۴ بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش توانمندسازی شغلی مبتنی بر توانمندسازی شغلی شفیع‌آبادی، بر کاهش فرسودگی شغلی معلمان بود. نتایج نشان داد، مداخله توانمندسازی شغلی مبتنی بر توانمندسازی شغلی شفیع‌آبادی، بر کاهش مؤلفه‌های فرسودگی شغلی شامل خستگی عاطفی، مسخ شخصیت و فقدان موفقیت‌های فردی در معلمان تأثیر داشت. نتایج پژوهش با مطالعات زیر هم‌راستا است:

این رفتارها است. همچنین یکی از دلایل انتخاب شغل ارضای نیازهای جسمی، روانی و اجتماعی است و خودپنداره شغلی زمانی رشد خواهد کرد که با ارضای نیازها همراه باشد. در نهایت برای انتخاب شغل به نیرویی خلاق و تصمیم‌ساز در فرد نیاز است تا همسو با خودپنداری او را برای تصمیم‌گیری و اقدام به موقع به منظور رسیدن به اهدافش یاری کند (۱۹). وقتی افراد توانمند می‌شوند، از احساس خوداثربخشی برخوردار می‌شوند یا احساس می‌کنند از قابلیت و تبحر لازم برای انجام موفقیت‌آمیز یک کار بهره‌مند هستند. افراد توانمند نه تنها احساس شایستگی، بلکه احساس اطمینان دارند که قادر هستند کارها را با کفایت لازم انجام دهند. آنان احساس برتری شخصی می‌کنند و اعتقاد دارند می‌توانند راهی برای رویارویی با چالش‌های جدید بیاموزند و رشد کنند (۱۵). علاوه بر این، افراد توانمند احساس معنادار بودن می‌کنند. آن‌ها برای اهداف و فعالیتی که به آن اشتغال دارند، ارزش قائل هستند و اقدامات و تلاش‌های آنان از جنس آرمان‌ها و استانداردهایشان است. افراد توانمند درباره آنچه تولید می‌کنند، دقت دارند و بدان معتقد هستند؛ آن‌ها در این فعالیت از نیروی روحی یا روانی خویش سرمایه‌گذاری می‌کنند و در درگیری و اشتغال خویش، از نوعی احساس اهمیت شخصی برخوردار می‌شوند (۱۸).

در تبیین اثربخشی آموزش توانمندسازی شغلی بر کاهش مؤلفه مسخ شخصیت در معلمان می‌توان گفت، افراد توانمند از احساس کنترل شخصی بر نتایج کار برخوردار هستند. آنان باور دارند که می‌توانند با تحت‌تأثیر قراردادن محیط یا نتایج کار، موجب ایجاد تغییر شوند. پذیرفتن شخصی نتیجه، شامل باورهای فرد در مقطعی از زمان درباره توانایی وی برای ایجاد تغییر در جهت مطلوب است. افراد توانمند اعتقاد ندارند که موانع محیط بیرونی فعالیت‌های آنان را کنترل می‌کند؛ بلکه بر این باور هستند که خود می‌توانند این موانع را کنترل کنند. این احساس کنترل فعال به آنان اجازه می‌دهد، محیط را با خواسته‌های خود همسو کنند (۱۶).

در تبیین اثربخشی آموزش توانمندسازی شغلی بر کاهش مؤلفه فقدان موفقیت‌های فردی در معلمان می‌توان گفت، توانمندسازی شغلی فرصتی برای معلمان فراهم می‌آورد که نه تنها به لحاظ فردی در حل مشکلات و مسائل خود توانمند باشند و نه تنها با چالش‌های محیطی مقابله کنند، بلکه محیط را نیز به چالش بکشند. به لحاظ اجتماعی و بین فردی نیز در حل مسائل و مشکلات خلاقیت از خود نشان دهند و به نوعی پیشرو و راهبر باشند (۱۹)؛ بدین ترتیب فرصت تعاملات اجتماعی مثبت برای این معلمان فراهم می‌آید. افراد گروه مداخله در جلسه پنجم با مفهوم خویشتن‌پنداری به معنای تصور از خود آشنا شدند تا از طریق آن استعدادها و توانمندی‌های خود را بشناسند و درک بهتری از خود داشته باشند. معلمان در جلسات آموزشی با مفهوم پویایی و اهمیت آن در فرسودگی شغلی آشنایی پیدا کردند و تکلیفی برای پویایی به آنان ارائه شد؛ همچنین در زمینه شناسایی راهکارهای پویایی، سه تا از ارکان مهم‌تر پویایی در شغل یعنی افزایش اطلاعات درباره شیوه‌های نوین کاشت، افزایش اطلاعات درباره برخورد مناسب با دانش‌آموزان، مدیر، همکاران و غیره انجام شد (۱۵). در واقع فردی که با کسب پویایی سعی در ایجاد خلاقیت و کسب دانش با اطلاعات به‌روز در زمینه انجام

وظایف شغلی خود می‌کند، دیگر دچار رکود نمی‌شود و برای طی کردن پله‌های ترقی در شغل خود به دنبال کسب موقعیت‌های بیشتر می‌رود و احساس مثبتی به شغل خود پیدا می‌کند، همچنین از آنجاکه توانمندی فرد افزایش می‌یابد و به دنبال رسیدن به اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدت خود می‌رود، چنین فردی به‌زودی این رفتار را ترک نمی‌کند (۸).

در جلسه دیگری روی هدفمندی و برنامه‌ریزی کار شد. تمرین‌های ارائه شده با هدف آموزش محور هدفمندی در شرایط محیطی و ارائه تمرین به افراد در زمینه تهیه فهرستی از شرایط مهم‌تر شغلی‌شان بود که تاکنون موجب دریافت نکردن حقوق و پاداش کافی شده است و به منظور شناسایی موارد مشترک این افراد صورت گرفت. از آنان خواسته شد تا به صورت کار گروهی با همفکری یکدیگر برای دستیابی به آن اهداف برنامه‌ریزی کنند. در نهایت به عنوان تکلیف از آنان درخواست شد تا هر روز قدمی در راه اجرای برنامه و دستیابی به اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدتشان بردارند (۹). در این راستا، ژاژ و همکاران پیشنهاد کردند که به کارگیری مداخلات روان‌شناختی به منظور کاهش مشکلات شغلی موجب دستیابی به اهداف می‌شود (۲۱). همچنین روی آموزش مهارت‌های تصمیم‌گیری وقت گذاشته شد. معلمان شرکت‌کننده آموزش دیدند که تصمیم‌های درستی را برای رفع نیازهایشان بگیرند. در واقع تصمیم‌گیری به عنوان یکی دیگر از مفاهیم الگوی چندمحوری عملی خلاق و هدفمندانه در جهت حل یک مسئله تعریف می‌شود. فرد از این طریق می‌تواند مهارت‌های خود را افزایش دهد و فردی که به دنبال کسب آرامش باشد، به سادگی به رفتار گذشته بر نمی‌گردد و در پی یافتن مهارت‌های بیشتری است؛ پس طبیعی است که این رفتار پایدار باشد (۱۴). در واقع هدف‌ها خط‌مشی را مشخص می‌کند؛ بنابراین وقتی فرد اهداف شغلی خود را مشخص می‌کند، می‌تواند چگونگی رفتار با خود را در مقابله با پیشامدهای محیطی مرتبط با شغلش معین کند و با کنترل و تأیید آن‌ها احساس امنیت، مفیدبودن و برتری داشته باشد. این امر سبب می‌شود فرد وظایف شغلی خود را با انگیزه بیشتری دنبال کند و گاهی در جریان شغلی پیش می‌آید خود را با مسئله‌ای روبه‌رو کند که باید به حل آن بپردازد و نیاز به تصمیم‌گیری و انتخاب راه حل مناسب دارد (۱۲). علت پایداری نتایج را می‌توان به ماهیت مهارت‌های تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی و پویایی ناشی از کار روی عملکردهای تصمیم‌گیری، پویایی، هدفمندی و الگوی چندمحوری نسبت داد؛ زیرا مهارت به معنای میزان تبحر فرد برای انجام وظایف شغلی است که با تکرار و تمرین کسب می‌شود؛ بنابراین این یادگیری پایدار است و با سرعت و با گذشت زمان از بین نمی‌رود؛ مگر اینکه مدت‌ها مهارت مستمری انجام نگیرد تا اثرش کم‌رنگ شود و از این رو نتایج پایدار مانده است (۱۹).

هر پژوهشی اگرچه در ماهیت به دنبال بررسی ارتباط بین عوامل و میزان تأثیر آن‌ها است، در بطن خود مجموعه‌ای از محدودیت‌ها را خواهد داشت. این محدودیت‌ها ممکن است بر سر راه پژوهش ظاهر شود و امر تحقیق را دچار مشکلاتی کند و تعمیم نتایج را با دشواری مواجه سازد. در این پژوهش می‌توان به این محدودیت‌ها اشاره کرد: ممکن است استفاده از ابزارهای خودسنجی و امکان‌نداشتن ارزیابی کیفی، سوگیری‌هایی را در پاسخ ایجاد کند که باید به آن توجه کرد. بر اساس

۷ بیانیه‌ها

تأییدیه اخلاقی و رضایت‌نامه از شرکت‌کنندگان
از شرکت‌کننده‌های پژوهش حاضر دست‌نوشته‌ای شامل بیانیه‌ای درباره تأیید و رضایت اخلاقی دریافت شد. همچنین پروتکل‌های تحقیق در کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه رودهن به تأیید رسید.

رضایت برای انتشار

این امر غیر قابل اجرا است.

دردسترس بودن داده‌ها و مواد

داده‌های پشتیبان نتایج گزارش شده در مقاله که در طول مطالعه تحلیل شد، به صورت فایل ورودی داده نزد نویسنده مسئول حفظ خواهد شد.

تراجع منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ‌گونه تضاد منافی ندارند.

منابع مالی

این مقاله برگرفته از رساله دکترا دانشگاه رودهن، مصوب پروپوزال در شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه است. اعتبار برای مطالعه گزارش شده از منابع شخصی تأمین شده است.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان سهم یکسانی در تهیه پیش‌نویس مقاله، بازبینی و اصلاح مقاله حاضر بر عهده داشتند.

نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش مبنی بر تأثیرگذاری الگوی چندمحوری شفیع‌آبادی بر فرسودگی شغلی، به مسئولان آموزش و پرورش پیشنهاد می‌شود از این الگو با برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلسات مشاوره شغلی به‌منظور افزایش بازده عملکردی معلمان بهره بگیرند.

ازجمله کاربردهای پژوهش حاضر، به‌کارگیری آموزش توانمندسازی شغلی مبتنی بر توانمندسازی شغلی شفیع‌آبادی برای معلمان به‌منظور پیشگیری از فرسودگی شغلی است و نیز اینکه می‌توان این مداخله را برای معلمان دچار فرسودگی شغلی، به‌کار گرفت.

۵ نتیجه‌گیری

براساس یافته‌های این پژوهش نتیجه گرفته می‌شود که الگوی چندمحوری شفیع‌آبادی به‌علت ماهیت آموزش‌های ارائه‌شده براساس مفاهیم بنیادی نظریه آن ازجمله خویشتن‌پنداری، پویایی، تصمیم‌گیری، هدفمندی و نیازها که فرا گرفته می‌شود، بر کاهش فرسودگی شغلی معلمان اثرگذار است.

۶ تشکر و قدردانی

از تمامی معلمان شرکت‌کننده در پژوهش حاضر و همچنین مسئولان محترم تشکر و قدردانی می‌شود.

References

1. Nabavi S, Sohrabi F, Afrouz G, Delavar A, Hosseini S. Predicting the mental health of teachers based on the variables of self-efficacy and social support. Iran J Health Educ Health Promot. 2017;5(2):129–38. [Persian] <http://journal.ihepsa.ir/article-1-680-en.html>
2. Aldrup K, Klusmann U, Lüdtke O. Does basic need satisfaction mediate the link between stress exposure and well-being? a diary study among beginning teachers. Learn Instr. 2017;50:21–30. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2016.11.005>
3. Sadati Firoozabadi S, Norani Kotenaei Z. Career resiliency of teachers of special schools based on coping styles and the mediating role of religious beliefs. Journal of Exceptional Children. 2018;18(1):97–108. [Persian] <http://joec.ir/article-1-593-en.html>
4. Burić I, Penezić Z, Sorić I. Regulating emotions in the teacher's workplace: development and initial validation of the Teacher Emotion-Regulation Scale. Int J Stress Manag. 2017;24(3):217–46. <https://doi.org/10.1037/str0000035>
5. Andela M, Truchot D, Van der Doef M. Job stressors and burnout in hospitals: the mediating role of emotional dissonance. Int J Stress Manag. 2016;23(3):298–317. <https://doi.org/10.1037/str0000013>
6. Salmela-Aro K, Tynkkynen L. Gendered pathways in school burnout among adolescents. J Adolesc. 2012;35(4):929–39. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.01.001>
7. Parker PD, Salmela-Aro K. Developmental processes in school burnout: a comparison of major developmental models. Learn Individ Differ. 2011;21(2):244–8. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2011.01.005>
8. Beghetto RA, Corazza GE. Dynamic perspectives on creativity; new directions for theory, research, and practice in education. Cham: Springer International Publishing; 2019. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-99163-4>
9. Choudhary AI, Saifullah N, Alam M, Wasif Zafar M, Humayon A. Job satisfaction: a contest between human and organizational behavior. International Journal of Economics and Research. 2015;6:45–51.
10. Fekri K, Shafeeabadi A, Norani Pour R, Ahghar Gh. Comparing the effectiveness of two approaches of vocational counseling on the components of entrepreneurial behavior. Journal of New Approaches in Educational Administration. 2014;4(13):19–32. [Persian] http://jedu.miau.ac.ir/article_65.html?lang=en
11. Mard SM, Zinabady HR, Arasteh HR. Indexes of a successful educational leader; findings of a phenomenological study. Journal of School Administration. 2017;5(2):109–28. [Persian] https://jsa.uok.ac.ir/article_57952_en.html
12. Hill F, Huq R. Employee empowerment: conceptualizations, aims and outcomes. Total Quality Management & Business Excellence. 2004;15(8):1025–41. <https://doi.org/10.1080/1478336042000255505>

13. Sorati P. The mediating role of perceived stress in the relationship between social problem solving styles and quality of work life among the teachers. *J Res Behav Sci.* 2018;15(4):427–34. [Persian] <http://rbs.mui.ac.ir/article-1-561-en.html>
14. Krieshok TS, Black MD, McKay RA. Career decision making: the limits of rationality and the abundance of non-conscious processes. *J Vocat Behav.* 2009;75(3):275–90. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.04.006>
15. Houtzagers G. Empowerment, using skills and competence management. *Part and Emp: An Int Jnl.* 1999;7(2):27–32. <http://dx.doi.org/10.1108/14634449910271429>
16. Lewis RL, Brown DA, Sutton NC. Control and empowerment as an organising paradox: implications for management control systems. *Accounting, Auditing & Accountability Journal.* 2019;32(2):483–507. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-11-2017-3223>
17. Nasiri F, Gholtash A, Sarchahani Z. The relationship between employee empowerment and job performance and productivity of manpower in the department of education of fars provincein. *Journal of Managing Education in Organizations.* 2016;4(2):63–90. [Persian] <http://journalieaa.ir/article-1-23-en.html>
18. Hassanpour A, Abbasi T, Norouzi M. The survey on the role of transformational leadership in employee empowerment. *Management Research in Iran.* 2011;15(1):159–80. [Persian] https://mri.modares.ac.ir/article_17.html?lang=en
19. Shafiabadi A. *Rahnamaee va moshavereye shoghli va nazariye haye entekhabe shoghl (ba tajdid nazar kolli va ezafat)* [Career guidance and advice and job selection theories (with general revision and additions). Tehran: Roshd Pub; 2019. [Persian]
20. Mirzayee F, Fekri K. The Effectiveness combination Shafiabady's multiaxial pattern with Krumboltz's social learning theory on vocational gratification in female teachers. *Journal of New Approaches in Educational Administration.* 2018;9(33):153–72. [Persian] http://jedu.miau.ac.ir/m/article_2970.html?lang=en
21. Zhao JL, Li XH, Shields J. Managing job burnout: the effects of emotion-regulation ability, emotional labor, and positive and negative affect at work. *Int J Stress Manag.* 2019;26(3):315–20. <https://doi.org/10.1037/str0000101>
22. Tian X, Liu C, Zou G, Li G, Kong L, Li P. Positive resources for combating job burnout among Chinese telephone operators: resilience and psychological empowerment. *Psychiatry Res.* 2015;228(3):411–5. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2015.05.073>
23. Delavar A. *Mabani nazari va amali pazhouhesh dar oloume ensani va ejtemaae* [Theoretical and practical foundations of research in humanities and social sciences]. Tehran: Roshd Pub; 2019. [Persian]
24. Maslach C, Jackson SE. The measurement of experienced burnout. *J Organiz Behav.* 1981;2(2):99–113. <https://doi.org/10.1002/job.4030020205>
25. Akbari R, Ghafar Samar R, Kiany GR, Egtesadi AR. Factorial validity and psychometric properties of Maslach Burnout Inventory –the Persian version. *Knowledge and Health.* 2011;6(3):1–8. [Persian] <http://dx.doi.org/10.22100/jkh.v6i3.99>
26. Rezaei Aderyani R, Shabani A, Abedi MR. A study of burnt-out syndrome of librarians in the university of Isfahan university and its relationship with their demographic characteristics. *Journal of Information Systems and Services.* 2013;2(4):11–20. [Persian] https://iss.srbiau.ac.ir/article_6307.html?lang=en